

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТРАНСПОРТУ
Кафедра «Економіка, організація та управління
підприємством»

ПРОГРАМА КУРСУ

і завдання до самостійної роботи
з дисципліни

“ЕКОНОМІКА ВИРОБНИЦТВА”

для студентів спеціальності 7.090214
«Підйомно-транспортні, будівельні, колійні машини
та обладнання»
всіх форм навчання

Харків 2010

Програму розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні кафедри “Економіка, організація та управління підприємством” 30 жовтня 2008 р., протокол № 3.

Рекомендуються для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня “спеціаліст” спеціальності “Підйомно-транспортні, будівельні, колійні машини та обладнання” всіх форм навчання.

Укладачі:

доценти І.Л. Плєтнікова,

Ю.Т. Боровик

Рецензент

доц. Ю.Є. Єлагін

ПРОГРАМА КУРСУ

і завдання до самостійної роботи
з дисципліни

“ЕКОНОМІКА ВИРОБНИЦТВА”

для студентів спеціальності 7.090214

«Підйомно-транспортні, будівельні, колійні машини
та обладнання»
всіх форм навчання

Відповідальний за випуск Плєтнікова І.Л.

Редактор Буранова Н.В.

Підписано до друку 17.11.08 р.

Формат паперу 60x84 1/16 . Папір писальний.

Умовн.-друк.арк. 2,0. Обл.-вид.арк. 2,25.

Замовлення № Тираж 150. Ціна

Видавництво УкрДАЗТу, свідоцтво ДК № 2874 від. 12.06.2007 р.

Друкарня УкрДАЗТу,
61050, Харків - 50, майдан Фейєрбаха, 7

Українська державна академія залізничного транспорту

Факультет економіки транспорту

Кафедра економіки, організації і управління підприємством

ПРОГРАМА КУРСУ

і завдання до самостійної роботи з дисципліни
“Економіка виробництва” для студентів спеціальності
7.090214
«Підйомно-транспортні, будівельні, шляхові машини та
обладнання»
всіх форм навчання

Харків 2008

Методичні вказівки розглянуті та рекомендовані до друку на засіданні кафедри “Економіка, організація і управління підприємством” 30 жовтня 2008 р., протокол № 3.

Рекомендуються для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня “спеціаліст” спеціальності “Підйомно-транспортні, будівельні, шляхові машини та обладнання” всіх форм навчання.

Укладач:

доцент І.Л. Плетникова
доцент Ю.Т.Боровик

Рецензент:

доцент Ю.Є.Єлагін

Зміст

Вступ	5
Зміст курсу	9
МОДУЛЬ 1	
Основні поняття економіки виробництва	9
Змістовий модуль 1	
Предмет дисципліни. Поняття підприємства і його місце в економіці	9
Змістовий модуль 2	
Залізничний транспорт, його загальна організаційна структура і особливості функціонування	11
Змістовий модуль 3	
Основні виробничі фонди підприємства	12
Змістовий модуль 4	
Оборотні засоби підприємства	14
Змістовий модуль 5	
Виробнича програма підприємства	16
Змістовий модуль 6	
Персонал і продуктивність праці	17
Змістовий модуль 7	
Оплата, нормування і стимулювання праці	19
МОДУЛЬ 2	
Економічна ефективність заходів НТП	21
Змістовий модуль 8	
Поточні витрати і собівартість продукції	21
Змістовий модуль 9	
Ціноутворення, прибуток і рентабельність	23
Змістовий модуль 10	
Ефективність заходів науково-технічного прогресу (НТП)	24

Змістовий модуль 11	
Доходи і фінансування підприємств залізничного транспорту	
Змістовий модуль 12	
Основні оцінні показники діяльності підприємства	26
	27
Методи навчання	28
Методи оцінювання	28
Питання до іспиту	28
Приклади завдань до іспиту	31
Список літератури	35

ВСТУП

Мета дисципліни “Економіка виробництва” - надати майбутнім фахівцям знання суті та механізму оцінки економічної ефективності модернізації або впровадження нової техніки на підприємствах залізничного транспорту.

Предмет: методи оцінювання ефективності функціонування підприємств, а також модернізації підйомно-транспортних, будівельних, колійних машин та обладнання.

Завдання дисципліни: навчання студентів використовувати сучасні економічні методи при розробленні та реалізації ефективних технічних, економічних та організаційних заходів в умовах підприємств, які експлуатують та ремонтують будівельно-колійні та вантажно-розвантажувальні машини та устаткування, а також підприємств промисловості.

Вивчення курсу за рекомендованими підручниками та навчальними посібниками дає основу, в яку потім ввійдуть всі зміни і доповнення, пов'язані з корінною перебудовою господарського механізму і переходом до ринкових відносин. Відомості про ці зміни відображаються в законодавчих актах і нових нормативних документах, які періодично приймаються Верховною Радою, урядом України та друкуються в періодичних виданнях: “Урядовий кур'єр”, “Голос України”, “Діло”, “Закон та бізнес” та ін.

Внаслідок вивчення курсу “Економіка виробництва” студент повинен вміти:

- розраховувати та аналізувати основні техніко-економічні показники роботи підприємства;
- визначати собівартість і ціну машино-години роботи підйомно-транспортної та іншої машини;
- калькулювати собівартість виготовлення вузла та машини в цілому;

- визначати економічну ефективність заходів НТП та приймати економічно обгрунтовані управлінські рішення щодо доцільності їх впровадження.

Основний зміст навчальної дисципліни розкривається у 12 темах, з яких одна винесена на самостійне вивчення. У 1 модулі (змістові модулі 1 - 7) розкривається сутність основних понять курсу (поняття підприємства і його місце в економіці; залізничний транспорт, його загальна організаційна структура і особливості функціонування; основні виробничі фонди підприємства; оборотні засоби підприємства; виробнича програма підприємства; персонал і продуктивність праці; оплата, нормування і стимулювання праці).

У 2 модулі (змістові модулі 6 – 12) детально розглядаються поняття, необхідні для визначення економічної ефективності заходів НТП, а саме: поточні витрати і собівартість продукції; ціноутворення, прибуток і рентабельність; ефективність заходів науково-технічного прогресу (НТП); доходи і фінансування підприємств залізничного транспорту; основні оцінні показники діяльності підприємства.

Зміст практичних занять:

- основні виробничі фонди підприємства - 4 год.
- оборотні засоби підприємства - 4 год.
- виробнича програма підприємства - 2 год.
- персонал і продуктивність праці - 2 год.
- оплата, нормування і стимулювання праці - 2 год.
- поточні витрати і собівартість продукції - 4 год.
- ціноутворення, прибуток і рентабельність – 4 год.

- ефективність заходів науково-технічного прогресу (НТП) - 4 год.
- доходи і фінансування підприємств залізничного транспорту - 2 год.
- основні оцінні показники діяльності підприємства - 2 год.

До самостійної роботи входить вивчення деяких теоретичних питань, виконання домашніх завдань та виконання курсової роботи. У розрахункових завданнях передбачається застосування ПЕОМ.

Ця дисципліна базується на вивченні економічної теорії, організації і планування виробництва, автоматизації БКВРР.

Вивчення дисципліни забезпечує виконання економічної частини дипломного проекту.

Форми контролю: написання і захист курсової роботи протягом семестру, перевірка конспектів, оцінка відповідей на практичних заняттях, виконання практичних завдань, проміжні атестації.

Підсумковий контроль – іспит.

Розрахунок максимальної кількості балів за модуль показано в таблиці 1.

Таблиця 1 – Максимальна кількість балів за модуль

Поточне тестування								Відвідування лекцій	Практичні заняття	Сам. робота (в т.ч. курсова)	Сума балів за модуль
Модуль 1	3	3	3	3	3	ЗМ6	3	10	18	30	100
	М1	М2	М3	М4	М5		М7				
	6	6	6	6	6	6	6				
Модуль 2	3	3	3	ЗМ 11		ЗМ 12		10	20	40	100
	М8	М9	М10								

	6	6	6	6	6				
--	---	---	---	---	---	--	--	--	--

Методичне забезпечення

Робоча програма; конспект лекцій у двох частинах, оновлені методичні вказівки до курсової роботи. Структура залікового кредиту курсу наведена у таблиці 2.

Таблиця 2 – Структура залікового кредиту курсу

Тема	Години занять		Само- стійна та індиві- дуальна робота	Усього годин
	Лекції	Прак- тичні		
Модуль 1				
1 Предмет дисципліни. Поняття підприємства і його місце в економіці				
2 Залізничний транспорт, його загальна організаційна структура і особливості функціонування				
3 Основні виробничі фонди підприємства				
4 Оборотні засоби підприємства				
5 Виробнича програма підприємства				
6 Персонал і продуктивність праці				
7 Оплата, нормування і стимулювання праці				
Разом по модулю 1				
Модуль 2				
8 Поточні витрати і собівартість продукції				
9 Ціноутворення, прибуток і рентабельність				

10 Ефективність заходів науково-технічного прогресу (НТП)				
11 Доходи і фінансування підприємств залізничного транспорту				
12 Основні оцінні показники діяльності підприємства				
Разом по модулю 2				
Разом	51	34	131	216

ЗМІСТ КУРСУ

МОДУЛЬ 1

Основні поняття економіки виробництва

Перелік усіх тем модуля 1

Змістовий модуль 1 Предмет дисципліни. Поняття підприємства і його місце в економіці

Змістовий модуль 2. Залізничний транспорт, його загальна організаційна структура і особливості функціонування

Змістовий модуль 3. Основні виробничі фонди підприємства

Змістовий модуль 4 Оборотні засоби підприємства

Змістовий модуль 5 Виробнича програма підприємства

Змістовий модуль 6 Персонал і продуктивність праці

Змістовий модуль 7 Оплата, нормування і стимулювання праці

Змістовий модуль 1

Предмет дисципліни. Поняття підприємства і його місце в економіці

Предмет економіки виробництва. Поняття підприємства.

Законодавство України про підприємства:
Господарський кодекс, зміст глави 7.

Загальна схема функціонування підприємств. Основні ознаки підприємства.

Класифікація підприємств. Форми колективних підприємств.

Виробнича структура підприємства. Фактори, які впливають на виробничу структуру підприємства. Поділ цехів на цехи основного виробництва, допоміжні й обслуговуючі, їх функції.

Питання до самостійного вивчення

1 Динаміка основних показників промислового виробництва в Україні за останні 5 років: основні тенденції.

2 Розподіл українських підприємств за формами власності та розмірами (у відсотках та абсолютному вираженні) за останні 5 років.

3 Структури управління підприємством: лінійна, функціональна, лінійно-штабна, їх переваги і недоліки.

Література

Закони: [1, 4 - 6].

Основна: [11 - 19].

Додаткова: [22].

Питання до самоконтролю

1 Що таке підприємство?

0 2 Що розуміється під місією підприємства, у чому полягає відмінність між місією і цілями підприємства?

1 3 Якими законодавчими актами регулюється діяльність підприємств в Україні?

2 4 Перелічте основні ознаки підприємства.

- 3 5 Наведіть класифікацію підприємств.
- 4 6 Чи існує стандартна структура підприємства? Якщо існує, яка вона?
- 5 7 Наведіть схему виробничої структури підприємства.
- 6 8 Які фактори впливають на структуру підприємства?
- 7 9 Задля якої мети об'єднуються підприємства?
- 8 10 Які форми має інтеграція підприємств?

Змістовий модуль 2

Залізничний транспорт, його загальна організаційна структура і особливості функціонування

Ринок залізничних перевезень в Україні: обсяги вантажних і пасажирських перевезень, місце залізничного транспорту у транспортній системі країни. Основні види вантажів, що перевозяться.

Законодавство, що регулює діяльність галузі залізничного транспорту. Закон про залізничний транспорт: основні положення. Визначення понять «залізничний транспорт», «залізниця».

Управління майном підприємств залізничного транспорту загального користування.

Управління залізничним транспортом, організаційна структура залізничного транспорту.

Особливості функціонування залізничного транспорту. Умови і порядок організації перевезень.

Сучасні проблеми залізничного транспорту України і можливі шляхи їх вирішення.

Питання до самостійного вивчення

1 Особливості продукції залізничного транспорту і процесу перевезень.

2 Основні положення Закону України „Про залізничний транспорт”.

3 Концепція Державної програми реформування залізничного транспорту: основні положення.

Література

Закони: [2 - 4].

Основна: [11 - 19].

Додаткова: [22].

Питання до самоконтролю

1 Яку частку вантажних перевезень в Україні здійснює залізничний транспорт?

2 Яку частку пасажирських перевезень в Україні здійснює залізничний транспорт?

3 Якими законодавчими актами регулюється діяльність залізничного транспорту в Україні?

4 Дайте визначення залізничного транспорту згідно з законом „Про залізничний транспорт”.

5 Дайте визначення залізниці згідно з законом „Про залізничний транспорт”.

6 Охарактеризуйте організаційну структуру залізничного транспорту.

7 До якої служби належать колійні машинні станції та дистанції колії?

8 Назвіть особливості функціонування залізничного транспорту.

9 Назвіть сучасні проблеми залізничного транспорту України.

10 Наведіть основні шляхи вирішення проблем

залізничного транспорту України.

Змістовий модуль 3

Основні виробничі фонди підприємства

Поняття й структура основних фондів підприємства. Виробничі і невиробничі фонди. Активна і пасивна частини основних виробничих фондів. Шляхи поліпшення стану основних виробничих фондів.

Облік основних фондів у натуральній і вартісній формі. Види вартості основних фондів.

Види зношування. Показники стану основних фондів. Принципи формування парку машин й устаткування підприємства.

Поняття і методи амортизації основних фондів. Розрахунок річної норми амортизації лінійним методом. Методи прискореної амортизації (метод зменшеного залишку і кумулятивний) і сфера їх використання. Групи основних фондів і відсотки амортизації.

Показники руху основних фондів.

Показники використання основних фондів: часткові і узагальнюючі. Розрахунок фондоддачі, фондомісткості та фондоозброєності.

Формування й джерела фінансування основних фондів. Власні і позикові джерела.

Питання до самостійного вивчення

1 Стан основних фондів українських підприємств (статистичні дані за останні 5 років) і динаміка показників використання основних фондів промисловості в Україні за останні 5 років.

2 Сучасні проблеми амортизаційної політики держави і підприємств різної форми власності.

3 Можливі джерела фінансування оновлення основних фондів українських підприємств.

Література

Закони: [1, 4].

Основна: [11 - 19].

Додаткова: [20 - 23].

Питання до самоконтролю

0 1 Дайте визначення поняття «основні виробничі фонди».

1 2 Поясніть поділ основних виробничих фондів на активну та пасивну частини.

2 3 Що належить до невиробничих фондів підприємства?

3

4 4 За якими видами вартості і як саме оцінюють основні виробничі фонди?

5 5 Які види зносу ви знаєте?

6 6 Як визначити ступінь зносу і придатності основних виробничих фондів?

7 7 У чому сутність поняття «амортизація»?

8 8 Як визначити річну суму амортизаційних відрахувань за лінійним методом нарахування амортизації? В чому переваги та недоліки цього методу?

9 9 Для чого застосовуються методи прискореної амортизації? Розкрийте їх сутність.

10 10 За допомогою яких показників визначається ефективність використання основних виробничих фондів підприємства?

Змістовий модуль 4

Оборотні засоби підприємства

Характеристика й склад оборотних засобів підприємства. Склад оборотних фондів і фондів обороту, сфери їх функціонування. Структура оборотних засобів, фактори, які на неї впливають.

Джерела формування оборотних засобів. Склад власних і позикових оборотних засобів.

Стадії кругообороту оборотних засобів. Сфери здійснення стадій обороту.

Нормування оборотних засобів: сутність, необхідність, частини оборотних засобів, що нормуються.

Показники ефективності використання оборотних засобів. Формули розрахунку коефіцієнта оборотності і тривалості одного обороту. Наслідки прискорення та уповільнення обороту оборотних засобів і їх вплив на ефективність господарської діяльності підприємства.

Питання до самостійного вивчення

1 Проблеми підвищення ефективності використання оборотних засобів на підприємствах України.

2 Шляхи прискорення оборотності оборотних засобів залізниці, дистанції колії, ПМС.

3 Визначення потреби підприємства в оборотних засобах на основі нормативів.

Література

Закони: [1, 4].

Основна: [11 - 19].

Додаткова: [20 - 23].

Питання до самоконтролю

- 1 Дайте визначення оборотних засобів підприємства.
- 2 З яких елементів складаються оборотні засоби?
- 3 З яких джерел і як формуються оборотні засоби підприємства?
- 4 Які стадії кругообороту проходять оборотні засоби?
- 5 Назвіть наслідки наявності нестачі та надлишку оборотних засобів на підприємстві.
- 6 Задля якої мети потрібне нормування оборотних засобів? У чому полягає його зміст?
- 7 Які складові оборотних засобів нормуються, за якою методикою?
- 8 За допомогою яких показників оцінюється ефективність використання оборотних засобів?
- 9 Як розраховується і що показує коефіцієнт оборотності оборотних засобів?
- 10 Назвіть шляхи прискорення обороту оборотних засобів на кожній стадії їх кругообороту.

Змістовий модуль 5

Виробнича програма підприємства

Загальна сутнісна характеристика продукції, її класифікація й вимірники обсягу. Товарна та валова продукція, валовий обсяг та внутрішньовиробничий обсяг, реалізована продукція.

Поняття виробничої програми і виробничої потужності підприємства. Розрахунок виробничої потужності різних видів обладнання, коефіцієнта використання виробничої потужності. Фактори, які впливають на величину виробничої потужності підприємства.

Схема формування виробничої програми підприємства, її ресурсне обґрунтування. Натуральні і вартісні показники виробничої програми.

Продукція залізничного транспорту та його лінійних підприємств. Вимірники обсягу продукції залізничного транспорту: вантажооборот, пасажирооборот, приведений вантажооборот.

Питання до самостійного вивчення

- 1 Терміни служби устаткування та їх оптимізація.
- 2 Шляхи підвищення ефективності використання підйомно-транспортних, будівельних машин та обладнання.
- 3 Шляхи підвищення ефективності використання *важких шляхових машин*.

Література

Закони: [1, 4].

Основна: [11 - 19].

Додаткова: [20 - 23].

Питання до самоконтролю

- 1 Назвіть показники обсягу виробництва, наведіть формули їх розрахунку.
- 2 Чим відрізняється товарна продукція від валової?
- 3 Як обчислюється обсяг реалізованої продукції?
- 4 Що таке виробнича програма?
- 5 Чим відрізняється виробнича програма від виробничої потужності?
- 6 Як сформулювати виробничу програму підприємства?
- 7 Назвіть натуральні і вартісні показники виробничої програми.
- 8 Що таке номенклатура і асортимент?

9 Як розраховується виробнича потужність верстата, обладнання, агрегату?

10 Як визначається ступінь використання виробничої потужності?

11 У яких одиницях вимірюється продукція залізничного транспорту та його лінійних підприємств?

Змістовий модуль 6

Персонал і продуктивність праці

Поняття персоналу. Категорії персоналу підприємства. Промислово-виробничий персонал (ПВП) та непромисловий персонал (НПП).

Розподіл персоналу за професіями і кваліфікацією. Робочі, спеціалісти, службовці та керівники. Розподіл кадрів за професіями, спеціальностями і кваліфікацією.

Визначення необхідної чисельності персоналу підприємства. Вихідні дані для визначення необхідної чисельності робітників, їх професійного і кваліфікаційного складу. Методи визначення необхідної чисельності персоналу підприємства: за трудомісткістю виробничої програми, за нормами обслуговування, за нормами виробітку.

Явочна і облікова чисельність персоналу, коефіцієнт заміщення. Розрахунок середньооблікової чисельності робітників.

Показники складу і руху персоналу: коефіцієнти обороту кадрів по прийому, по звільненню, плинності кадрів. Визначення економічного ефекту від зниження плинності кадрів.

Поняття продуктивності праці та методи її вимірювання. Переваги і недоліки натурального, вартісного і трудового методів вимірювання виробітку. Розрахунок продуктивності праці на залізничному транспорті як на рівні залізниці, так і на рівні дистанції колії.

Фактори підвищення продуктивності праці: економічні, соціальні, фактори прискорення НТП, фактори структурних зрушень, регіонально-економічні, економіко-географічні.

Питання до самостійного вивчення

1 Динаміка продуктивності праці на залізничному транспорті України за останні 5 років: основні тенденції.

2 Особливості виміру продуктивності праці робітників з ремонту рухомого складу.

3 Шляхи підвищення продуктивності праці монтерів колії, машиністів колійних машин.

Література

Закони: [1, 4].

Основна: [11, 19].

Додаткова: [20 - 23].

Питання до самоконтролю

1 Що таке персонал (кадри) підприємства?

2 На які категорії поділяється весь персонал підприємства залежно від виконуваних функцій? Розкрийте зміст цих категорій.

3 Що таке кваліфікація?

4 Чим кваліфікація відрізняється від професії?

5 За допомогою яких методик можна визначити чисельність робітників підприємства?

6 Як визначити чисельність основних робітників за трудомісткістю виробничої програми?

7 Що таке явочна і спискова чисельність персоналу? Як розрахувати спискову чисельність робітників?

8 Якими показниками характеризується склад і рух персоналу?

9 Що таке продуктивність праці?

10 Якими методами визначається продуктивність праці?

Змістовий модуль 7

Оплата, нормування і стимулювання праці

Сутність і функції оплати праці. Регулювання розмірів, порядку нарахування і виплати заробітної плати чинним законодавством України. Сутність тарифної системи.

Номінальна і реальна заробітна плата. Визначення індексу реальної заробітної плати.

Основна і додаткова зарплата: сутність і склад згідно з законодавством України.

Форми оплати праці на підприємстві. Переваги і недоліки відрядної і погодинної форми, сфери їх застосування.

Системи оплати праці на підприємстві, які відповідають відрядній і погодинній формам, їх переваги і недоліки, сфери застосування.

Поняття раціональної організації праці.

Фонд робочого часу. Календарний, номінальний та ефективний фонд робочого часу.

Нормування праці. Норма часу і норма виробітку, їх взаємозв'язок.

Форми мотивації працівників. Переваги і недоліки матеріальної і моральної мотивації. Системи внутрішньофірмових пільг працівникам підприємств. Нематеріальні пільги і привілеї.

Питання до самостійного вивчення

1 Динаміка середньомісячної заробітної плати у промисловості і на залізничному транспорті України, а також мінімальної зарплати за останні 5 років.

2 Особливості оплати праці монтерів колії, машиністів колійних машин на залізничному транспорті.

3 Нормування праці монтерів колії, машиністів колійних машин на залізничному транспорті.

Література

Закони: [1, 4 - 6].

Основна: [11 - 19].

Додаткова: [20, 23].

Питання до самоконтролю

- 1 Що розуміється під оплатою праці?
- 2 Назвіть функції заробітної плати.
- 3 Чим регулюються розміри, порядок нарахування і виплати заробітної плати в Україні?
- 4 Поясніть різницю між номінальною і реальною заробітною платою. Як визначити індекс реальної заробітної плати?
- 5 Розкрийте зміст основної та додаткової заробітної плати. Як визначається їхня величина?
- 6 Які існують форми і системи оплати праці?
- 7 У чому полягають переваги та недоліки застосування відрядної системи оплати праці?
- 8 Охарактеризуйте сутність і сферу застосування почасової системи оплати праці.
- 9 Які існують форми мотивації працівників?

МОДУЛЬ 2

Економічна ефективність заходів НТП

Перелік всіх тем модуля 2

Змістовий модуль 8 Поточні витрати і собівартість продукції
Змістовий модуль 9 Ціноутворення, прибуток і рентабельність.

Змістовий модуль 10 Ефективність заходів науково-технічного прогресу (НТП).

Змістовий модуль 11 Доходи і фінансування підприємств залізничного транспорту.

Змістовий модуль 12 Основні оцінні показники діяльності підприємства.

Змістовий модуль 8

Поточні витрати і собівартість продукції

Поняття поточних витрат і собівартості. Види собівартості залежно від часу формування витрат, місця формування витрат, тривалості розрахункового періоду, за складом продукції.

Визначення повної собівартості одиниці продукції.

Цілі обліку і напрямки використання даних про собівартість.

Класифікація витрат за місцем виникнення, за видами продукції (робіт, послуг), за видами витрат, за складом витрат, за способами перенесення вартості на продукцію, за ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат.

Сутність і відмінності класифікацій витрат за економічними елементами і за статтями.

Показник „витрати на одну гривню товарної продукції”: його сутність, сфери використання.

Експлуатаційні витрати залізничного транспорту.

Розрахунок собівартості години роботи будівельно-колійної машини.

Основні шляхи зниження собівартості. Сутність поняття “економія на масштабах виробництва”.

Питання до самостійного вивчення

- 1 Особливості собівартості залізничних перевезень.
- 2 Структура накладних витрат у будівництві.

3 Калькуляція собівартості.

Література

Закони: [1, 4].

Основна: [11, 19].

Додаткова: [20, 22].

Питання до самоконтролю

1 Що таке поточні витрати, чим вони відрізняються від витрат на виробництво товарної продукції?

2 Чим відрізняється повна собівартість продукції від виробничої?

3 Що характеризує собівартість продукції?

4 Для чого важливо правильно визначити величину собівартості одиниці продукції?

5 Як класифікується собівартість залежно від часу, місця формування витрат, від тривалості розрахункового періоду, за складом продукції?

6 На які види класифікуються витрати за ступенем однорідності? Наведіть приклади.

7 Що таке прямі та непрямі витрати? Наведіть приклади.

8 У чому сутність та необхідність поділу витрат на постійні та змінні? Наведіть приклади.

9 Як зміниться собівартість одиниці продукції, якщо обсяг її випуску збільшиться? А якщо зменшиться?

10 Наведіть класифікацію витрат за економічними елементами і за статтями. У чому полягає відмінність між ними?

11 Як знизити собівартість продукції?

12 Що означає показник „витрати на одну гривню товарної продукції”? Для чого він застосовується?

Змістовий модуль 9

Ціноутворення, прибуток і рентабельність

Поняття, функції ціни. Елементи, з яких складається ціна.

Види цін. Виробничі та споживчі ціни. Оптова (відпускна) ціна підприємства; оптова (відпускна) ціна промисловості; роздрібна ціна. Види цін залежно від ступеня свободи від впливу держави при їхньому визначенні.

Послідовність розроблення і розрахунку ціни. Методи ціноутворення. Сутність методу “витрати + прибуток”. Розрахунок ціни на підставі цільового (фіксованого) прибутку. Встановлення ціни на засаді суб’єктивної цінності товару. Методи ціноутворення “за рівнем поточних цін” (“за рівнем конкуренції”), “за рівнем попиту” .

Поняття доходу і прибутку, формування фінансових результатів роботи підприємства. Види прибутку. Поняття чистого прибутку. Основні функції прибутку. Використання прибутку.

Рентабельність як відносний показник ефективності діяльності підприємства. Показники рентабельності окремих видів продукції, всієї продукції підприємства, підприємства (виробництва).

Питання до самостійного вивчення

- 1 Сучасні методи ціноутворення на підприємствах України.
- 2 Рентабельність лінійних підприємств залізничного транспорту.
- 3 Рентабельність будівельного виробництва.

Література

Закони: [1, 4].

Основна: [11 - 19].

Додаткова: [20, 22].

Питання до самоконтролю

- 1 В чому полягає економічна сутність ціни?
- 2 Які види ціни існують?
- 3 Що таке ціноутворення?
- 4 Які методи ціноутворення ви знаєте? У чому їх сутність?
- 5 Що таке дохід підприємства; прибуток?
- 6 Назвіть види прибутку.
- 7 Як формується балансовий прибуток?
- 8 Що характеризує рентабельність?
- 9 Як розраховується рентабельність окремих видів і продукції в цілому?
- 10 Чи може значення рентабельності дорівнювати нулю? В якому випадку? А бути відносним?
- 11 Як визначити рентабельність виробництва? Які види цього показника існують?
- 12 Яким чином можна підвищити прибутковість і рентабельність підприємства?

Змістовий модуль 10

Ефективність заходів науково-технічного прогресу (НТП)

Сутність і види заходів НТП. Загальний підхід до вибору найкращого варіанта реалізації заходів з НТП.

Поняття й види ефекту й ефективності. Приведення різночасових вартісних оцінок результатів і затрат до єдиного для всіх варіантів реалізації заходу з НТП моменту часу – розрахункового року t_p . Визначення коефіцієнта приведення різночасних витрат і результатів.

Визначення результатів впровадження заходу НТП. Основні та супутні результати.

Визначення витрат на впровадження заходу НТП. Одноразові і поточні витрати. Період повернення одноразових витрат.

Порядок вибору кращого варіанта з досліджених заходів НТП.

Питання до самостійного вивчення

1 Особливості визначення ефективності заходів НТП на залізничному транспорті.

2 Визначення супутніх результатів.

3 Джерела фінансування капітальних вкладень на залізничному транспорті.

Література

Закони: [1, 4].

Основна: [7 – 12, 14, 17 - 19].

Додаткова: [21 - 23].

Питання до самоконтролю

1 Загальний підхід до вибору найкращого варіанта заходів НТП.

2 Що належить до заходів НТП ?

3 Що таке ефект ? Види ефекту.

4 Ефективність. Види ефективності.

5 Вартісна оцінка результатів упровадження заходів НТП.

6 Визначення витрат на впровадження заходів НТП.

7 Що таке ліквідаційне сальдо ?

Змістовий модуль 11

Доходи і фінансування підприємств залізничного транспорту

Джерела доходів і механізм їх розподілу на залізницях.
Схема формування й розподілу доходів залізниці.

Фінансування лінійних підприємств, які не є юридичними особами. Прибуток лінійних підприємств.

Тарифи на залізничні перевезення. Порядок встановлення тарифів на перевезення вантажів, пасажирів, багажу, вантажобагажу (за винятком приміських пасажирських перевезень) у межах України. Пільгові тарифи і порядок відшкодування збитків залізниць від пільгових перевезень. Загальна формула тарифу. Поняття і визначення доходної ставки.

Розрахунок доходів від пасажирських і вантажних перевезень з використанням доходної ставки.

Доходи від транзитних перевезень; механізм розподілу між країнами-учасницями, залізницями.

Питання до самостійного вивчення

1 Сучасна тарифна політика України на залізничному транспорті.

2 Особливості розрахунків за міжнародними перевезеннями.

3 Тарифи за дальністю перевезень.

Література

Закони: [1, 4].

Основна: [11, 12].

Додаткова: [22].

Питання до самоконтролю

1 Сутність і розподіл доходів залізничного транспорту.

- 2 Формування доходів залізничного транспорту.
- 3 Фінансування і доходи лінійних підприємств колійного господарства залізниць.
- 4 Сутність і склад тарифів на перевезення вантажів.
- 5 Особливості формування тарифів на пасажирські перевезення.
- 6 Що таке доходна ставка?
- 7 Розподіл доходів від транзитних перевезень.

Змістовий модуль 12

Основні оцінні показники діяльності підприємства

Показники ефективності використання окремих виробничих ресурсів.

Порівняльний аналіз показників ефективності.

Факторний аналіз показників.

Обсягові показники діяльності підприємства.

Якісні показники діяльності підприємства.

Методи техніко-економічного аналізу діяльності підприємства.

Питання до самостійного вивчення

1 Показники діяльності лінійних підприємств залізничного транспорту.

2 Сутність методу корегувань.

3 Метод структурних коефіцієнтів.

Література

Закони: [1, 4 - 6].

Основна: [7 - 19].

Додаткова: [20 - 23].

Питання до самоконтролю

- 1 Які показники належать до кількісних (обсягових)?
- 2 Які показники належать до якісних?
- 3 Факторний аналіз показників.
- 4 Сутність методу різниць.
- 5 Сутність методу ланцюгових підстановок.
- 6 Сутність методу відносних чисел.
- 7 Порівняльний аналіз показників.

Методи навчання

- лекції, у тому числі з постановкою і розв'язанням проблемних питань;
- проведення дискусій; розгляд ситуацій на практичних заняттях;
- самостійна робота з виконання курсової роботи, підготовка до лекцій, семінарів і практичних занять.

Методи оцінювання

Усне потокове опитування на практичних заняттях, поточне тестування, захист курсового проекту, іспит.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

- 1 Поняття підприємства, основні ознаки.
- 2 Класифікація підприємств.
- 3 Виробнича структура підприємства.
- 4 Стан ринку залізничних перевезень в Україні.
- 5 Закон про залізничний транспорт: основні положення.
- 6 Організаційна структура залізничного транспорту.
- 7 Особливості функціонування залізничного транспорту.
- 8 Сучасні проблеми залізничного транспорту України.
- 9 Поняття й структура основних фондів підприємства.
- 10 Види вартості основних фондів.

- 11 Види зношування й методи амортизації основних фондів.
- 12 Показники стану основних фондів.
- 13 Показники руху основних фондів.
- 14 Показники використання основних фондів.
- 15 Формування й джерела фінансування основних фондів.
- 16 Характеристика й склад оборотних засобів підприємства.
- 17 Джерела формування й стадії кругообороту оборотних засобів.
- 18 Нормування оборотних засобів.
- 19 Показники ефективності використання оборотних засобів.
- 20 Загальна сутнісна характеристика продукції, її класифікація та вимірники обсягу.
- 21 Схема формування виробничої програми підприємства, її ресурсне обґрунтування.
- 22 Продукція залізничного транспорту та його лінійних підприємств.
- 23 Поняття персоналу.
- 24 Категорії персоналу підприємства.
- 25 Розподіл персоналу за професіями і кваліфікацією.
- 26 Визначення необхідної чисельності персоналу підприємства.
- 27 Показники складу і руху персоналу.
- 28 Поняття продуктивності праці та методи її вимірювання.
- 29 Фактори підвищення продуктивності праці.
- 30 Сутність і функції оплати праці.
- 31 Номінальна і реальна заробітна плата.
- 32 Основна і додаткова заробітна плата.
- 33 Відрядна система оплати праці.
- 34 Погодинна система оплати праці.
- 35 Організація праці.
- 36 Фонд робочого часу робітника.
- 37 Нормування праці.
- 38 Форми мотивації працівників.

- 39 Поняття витрат і собівартості, види собівартості.
- 40 Класифікація витрат.
- 41 Показник „витрати на одну гривню товарної продукції”.
- 42 Експлуатаційні витрати залізничного транспорту.
- 43 Розрахунок собівартості машино-години роботи будівельно-колійної машини.
- 44 Основні шляхи зниження собівартості.
- 45 Поняття, функції ціни.
- 46 Види цін.
- 47 Методи ціноутворення.
- 48 Поняття доходу і прибутку, формування фінансових результатів роботи підприємства.
- 49 Рентабельність як відносний показник ефективності діяльності підприємства.
- 50 Поняття й види ефекту й ефективності.
- 51 Визначення результатів упровадження заходу НТП.
- 52 Визначення витрат на впровадження заходу НТП.
- 53 Розподіл доходів на залізницях.
- 54 Формування тарифів на залізничні перевезення.
- 55 Формування доходів від транзитних перевезень.
- 56 Визначення ціни машино-години роботи будівельно-колійної машини до та після модернізації.
- 57 Зміна собівартості одиниці продукції при зміні обсягу її виробництва.
- 58 Визначення річної продуктивності роботи будівельно-колійної машини.
- 59 Визначення строку окупності одноразових затрат при розрахунку економічної ефективності заходів НТП.
- 60 Визначення річного корисного фонду часу роботи будівельно-колійної машини.

ПРИКЛАДИ ЗАВДАНЬ ДО ІСПИТУ

1 Скласти калькуляцію собівартості і ціни машино-години роботи будівельно-коліїної машини, якщо:

- одноразові витрати до початку роботи машини на об'єкті на 1 годину – 3,8 грн;
- річні умовно-постійні витрати (амортизаційні відрахування) – 4990 грн;
- річний корисний (ефективний) фонд роботи машини – 3280 год;
- основна заробітна плата робітників – 21,1 грн; додаткова заробітна плата робітників – 5,21 грн;
- витрати на паливо – 24 грн; витрати на мастило – 4,1% від витрат на паливо;
- витрати на капітальний та всі види поточних ремонтів – 1,5% від амортизації;
- інші витрати – 2% від експлуатаційних витрат;
- накладні витрати – 60% від експлуатаційних витрат;
- норматив рентабельності – 20%.

2 Розрахувати величину економічного ефекту, отриманого за 5 років у сфері експлуатації екскаватора за такими даними:

- річний корисний фонд часу роботи машини - 3200 год;
- вартість 1 машино-години роботи машини – 49,3 грн;
- собівартість 1 машино-години – 39,4 грн;
- річні амортизаційні відрахування на реновацію – 9700 грн;
- одноразові витрати (балансова ціна екскаватора) – 49 тис. грн;
- ліквідаційне сальдо (тільки на останній рік – рік списання машини) – 10% від балансової вартості машини;
- коефіцієнт α_t : перший рік – 1,00; другий – 0,9091, третій – 0,8264, четвертий – 0,7513, п'ятий - 0,6830.

3 Розрахувати річну продуктивність будівельно-коліїної машини, якщо:

- годинна експлуатаційна продуктивність машини – 9,8 м³;
- кількість святкових днів у році – 8;
- кількість вихідних днів – 104;
- витрати часу на перебазування машини – 9 дн;
- простій через метеорологічні умови – 3 дн;
- заплановані простой у технічному обслуговуванні та ремонтах – 11 дн;
- простой через непередбачені причини – 1 дн;
- коефіцієнт використання змінного часу – 0,75.

4 Розрахувати показники рентабельності продукції і підприємства (загальну і розрахункову), виходячи з таких даних:

- середньорічна вартість основних виробничих фондів 2330 тис. грн;
- середньорічна вартість нормованих оборотних засобів 210 тис. грн.;
- оптова ціна виробу А – 88 грн, виробу Б – 97 грн;
- повна собівартість виробу А – 69 грн, виробу Б – 88 грн;
- річний обсяг реалізації виробів А – 45 тис. шт., виробів Б – 78 тис. шт.

5 Визначити показники використання основних виробничих фондів (фондовіддача, фондоємність, фондоозброєність), якщо відомо, що середньорічна вартість основних виробничих фондів становить 4580 тис. грн. Обсяг випуску продукції становить 600 тис. шт., ціна одиниці – 37 грн. Чисельність промислово-виробничого персоналу – 910 люд.

6 У базовому періоді обсяг реалізованої продукції (виручка) становить 945 млн. грн, а середньорічний

залишок нормованих оборотних засобів – 76 млн. грн. За рахунок впровадження організаційно-технічних заходів у наступному році час одного обороту скоротиться на 3 дні. Обсяг реалізованої продукції зросте на 12%.

Визначити потрібну суму оборотних засобів у наступному році, а також відносне вивільнення (залучення) оборотних засобів внаслідок прискорення (уповільнення) оборотності.

7 Визначити середньоспискову чисельність персоналу підприємства і показники його руху протягом року, якщо чисельність на 1 січня склала 960 люд, на 1 лютого – 968 люд, на 1 березня – 960 люд, на 1 квітня – 970 люд, на 1 травня – 978 люд, на 1 червня – 971 люд, на 1 липня – 979 люд, на 1 серпня – 980 люд, на 1 вересня – 970 люд, на 1 жовтня – 970 люд, на 1 листопада – 972 люд, на 1 грудня – 972 люд. Протягом року було звільнено за власним бажанням 11 люд, переведено на інші підприємства – 3 люд, звільнено за порушення трудової дисципліни – 3 люд, прийнято на роботу 29 люд.

8 Визначити місячний зарібок бухгалтера II категорії зі стажем роботи 1 рік, користуючись вихідними даними.

Кількість робочих днів у місяці – 24, в тому числі – 1 передсвятковий.

Кількість днів, на які бухгалтеру був наданий листок непрацездатності, – 6.

Місячний оклад бухгалтера – 1290 грн.

Премія – 15% від тарифного зарібку.

Процент оплати листка непрацездатності – 60% (при стажі роботи до 3 років).

Визначити суму оплати листка непрацездатності, а також суму премії, яку бухгалтер міг би отримати, але не отримав внаслідок хвороби.

9 Повна собівартість виробу – 650 грн, рівень рентабельності – 28%, ставка ПДВ – 20%, надбавка за високу якість і відповідність міжнародним стандартам – 12%. Ставка акцизного збору – 30%, торговельна надбавка – 10% до вільної відпускної ціни з ПДВ.

Розрахувати вільну відпускну ціну з ПДВ і роздрібну ціну виробу.

10 Визначити суми амортизаційних нарахувань для верстата вартістю 345 тис. грн зі строком експлуатації 6 років методами:

- а) лінійним;
- б) кумулятивним.

Який метод краще застосовувати у даному випадку?

11 Визначити продуктивність праці у натуральному та вартісному вираженні, якщо обсяг товарної продукції склав 900 тис. од., ціна одиниці продукції – 67 грн, середньоспискова чисельність персоналу – 234 люд.

Як зміниться продуктивність праці у наступному році, якщо планується скорочення штатів на 5 люд (при незмінних інших показниках)?

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Законодавчий

- 1 Хозяйственный кодекс Украины. – Харьков: ООО «Одиссей», 2005. – 256 с.
- 2 Закон України „Про залізничний транспорт” //Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1996. - № 40. – Ст. 183.
- 3 Залізничний транспорт в Україні: нормативна база / О.М. Роїна. – К.: КНТ, 2005. – 480 с.
- 4 Збірник законів України про працю / Упоряд. Н.Б. Болотіна. – К.: Знання, 2006. – 349 с.
- 5 Кодекс законів про працю України. Затверджений Законом УРСР від 10 грудня 1971 року. Введений в дію з 1 червня 1972 року (зі змін. і доп.). Харків: ТОВ «Одісей», 2007. – 160 с.
- 6 Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 р. зі змін. і доп. // <http://vi-legas.com.ua/content/view/20/63/>

Основний

- 7 Методические рекомендации по комплексной оценке эффективности мероприятий, направленных на ускорение научно-технического прогресса: Госкомитет СССР по науке и технике. – М., 1988. – 250 с.
- 8 Методические рекомендации по определению экономической эффективности мероприятий научно-технического прогресса на железнодорожном транспорте. – М.: Транспорт, 1991. – 170 с.
- 9 Оценка экономической эффективности в мероприятиях НТП / В.Л. Дикань, Е.И. Балака и др. – Харьков, 1995.

10 Оцінка економічної доцільності інвестицій в інноваційні проекти на транспорті / Є.І. Балака, О.І. Зоріна, Н.М. Колесникова, І.М. Писаревський. – Харків, 2005.

11 Экономика железнодорожного транспорта: Учеб. для вузов ж.-д. трансп. /И.В. Белов Н.П. Терешина. В.Г. Галабурда и др.; Под ред. Н.П. Терешиной, Б.М. Лapidуса, М.Ф. Трихункова. — М.: УМК МПС России. 2001. — 600 с.

12 Дикань В.Л., Писаревский И.М. Экономика предприятия: Учебн. для вузов. – Харьков: ООО “Олант”, 2002. – 224 с.

13 Экономика предприятия: Учебн. для вузов / Под ред. В.Я. Горфинкеля, В.А. Швандара. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2002. – 718 с.

14 Экономика предприятия: Учеб. Пособие /Под общ. ред. Л.Г. Мельника. – Сумы: ИТД “Университетская книга”, 2002. – 632 с.

15 Економіка підприємства: Підручник /За заг. ред. С.Ф.Покропивного. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2001. – 528 с.

16 Економіка підприємства. Збірник практичних задач і конкретних ситуацій: Навч. Посібник /За ред. С.Ф. Покропивного. – К.: КНЕУ, 2000. – 328 с.

17 Бойчик І.М., Харів П.С., Хопчан М.І., Піча Ю.В. Економіка підприємства: Навч. посібник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації. – 2-е вид., виправ. і доп. – К.: Каравела; Львів: «Новий світ – 2000», 2001. – 218 с.

18 Кулішов В.В. Економіка підприємства: теорія і практика: Навч. посібник. – К.: Ніка-Центр, 2002. – 216 с.

19 Економіка підприємства: Навч.-метод. / Г.О.Швиданенко, С.Ф. Покропивний, С.М. Клименко та ін. – К.: КНЕУ, 2000. – 248 с.

Додатковий

20Технологія машинобудування. Навч. посібник / В.Л. Дикань, Ю.Є. Калабухін, В.О. Мельник. – Харків: ТОВ “Олант”, 2005. – 160 с.

21Балака Е.И. Методические указания и задания к проведению практических занятий и контрольных работ по теме «Экономика научно-технического прогресса». – Харьков: ХИИТ, 1992. – 32 с.

22Стрюков Е.Ф. Экономика, организация и планирование эксплуатации и ремонта дорожных машин. – М.: Транспорт, 1984. – 150 с.

23Барташев Л.В. Техничко-экономические расчеты при проектировании и производстве машин. – М.: Машиностроение, 1973. – 304 с.

24Дергачев А.Ф. и др. Экономика строительного и дорожного машиностроения. – М.: Машиностроение, 1984.

